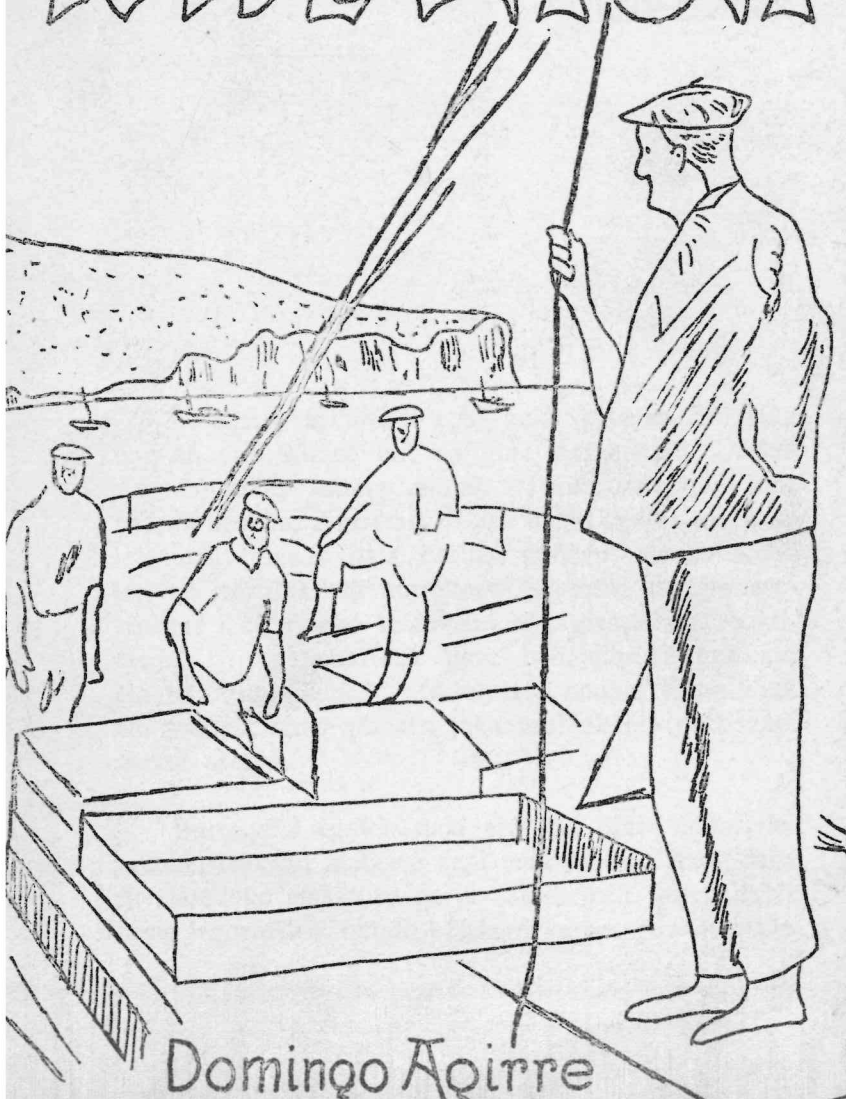

KRESALA

Domingo Aquirre

ZER ESANAK

Errekarte ta mendi egal zoko katean dindilizka dagoan erri koskor bat da gure Arranondo. Uretan daukaz oñak; aldatz andiak iri edo kalietan; kale batetik bestera, zearretarako arri malla pendiz urteakaz leunduak; etxeak bata bestien gañean, atzeko aldea lurpean sarturik eta aurrekoen tellatutik arpegia erakusten; iñok usteko ezleukean aña gizadi etxe bako-txean, berrogetamarretik gora beti, umeak geienak; eta leio zulo danetan atorrak eta gonak, alkondarak eta prakak, itxas gizonen jaka urdiñak eta oeko zapi zuriak esegita.

Barregarri egoten dala erri au, diñce alboerrietakoak, leicetan ainbeste zapi euki oi ditualako; baña Arranondoko emakume garbi zaleak ezin izaten dabie beste legortokirik billatu. Eztago inguru guztian alpe-

rreko lurrik. Uri onen burualdetik, ondo landuriko soro, baratza ta sagastitxu batzuk agertuten dira, eurak erne, sortu ta azi daroen guztia erriaren aora eskiñika balegoz legez; bealdetik, mueta guztiko txalopaz beñerikako ibaia igaro ezkeru, aurreko beste mendiaren ondoan estu dagozan ontzitegiak (1) edo itxasoak bere goraldietan besoak zabalduteko bear daben ondartzea. Beste lekurik eztago.

Erri onetako kale bedar, (2) oker da aldaztxuetan itxas gizonen gozategi edo ardangelak non dagozan berialaxe igarri leike, ostro berderik ikusi ezarren: naikoa da zaratarik andiena non dagoan entzuten geratutea.

Alderdi guztietako sagar antegi ta ardantegiak, danak izaten dira bardia samarrak, itxas errietan beintzat. Sagardantegia bada, kale arian bertan edo arri malla bat igonda idoroten dan kortea edo tresna zarrak gordeteko gelatu bat, beian lurra, goian amarauna ta egur biren gañean upel batzuk erreskadan dituala: sagardaoa ona izan dedilla ta non jarririk egon ezarren ezta izaten ardurarik. Ardantegia bada, mai luze luze bat maia beste luze diran aulki bi alboetan, zaragi bat edo bi bazter baten da lurrezko pitxar morko ta leiarrezko edanontzi batzuk, ornearen kontra josita dagoan araze zar batean. Ezta geiago bear izaten.

Olango etxe zuloetan sartuta egoten dira arrantza-

---

(1) Ontzitegoa—Astillero.

(2) Estu.

leak nekaldi gogor asko igarota gero, ukalondoak zamau (1) bageko mai koipetxuaren gañean dituela, *tabako* bedar garratz merkiena erreaz, ketan da dea-darrez beti. Olantxe egozan Arranondokoak, esan dogun ekatxaren atzaparretatik urten da laster.

Da gauza jakifia; gau atako autu ta jardunak, beste esanbear guztiak azturik, Sardinzar da bere lagunen gañean ziran ardantegietan, sukaldietan ziran legez.

Gure arrantzaleak, arpegi baltzeko gizonak, esku gogor da izketa zakarrekoak izanarren, guztiz biotz samurrekoak dira; erantzuera gaizto bat edo ukabilkada bat edonori ta errez dakie emoten, baña baita sakelean darabilen ondo igortzitako txanpon bakarra edo eskuetan daukien azkenengo ogi zatia be; edozeñegaz da edozergaitik aserratuko dira beingoan, baña, ordu estu ta larrietan, biotz guztiagaz da edozeñi laguntasuna emoten be badakie.

—Txo, (2) Mangoliño, —esan eutsan, mai ertz batetik bestera, garrerdiko gizon lodikote batek bere lagun bati—, nun ikusi dozue zuek Sardinzarren txalopea?

—Guk inun bez, azkenean beintzat, goizean geure atzetik urten dau kalara, (3) baña, tretzak botaten gagozan bitartean aizeko aldetik joan ete dan diño.

---

(1) Zamaua=*Mantel*.

(2) Txotxo. Gazteagoal edo bardinsamarral del egiteko era bat, Arranondon guztiz asko esaten dana.

(3) *Kalak* esaten deutse arraña joteko edo artzeko antxiñetatik aukeraturik daukezan tokial. Itxasotik begiratuta legorrean ikusten diran mendi gallurrak izaten dira olango tokien erakusle, ta mendien izenak daroiez gelaetan: Arno, Udala ta onetarikoak.

Esnepelelak ikusi eidau azkenengo... Ezta, Lapikotxu?

—Nik eztot ezer ikusi —erantzun eban Lapikotxu, Esnepelen txalopakoak—. Ipargoitik etorren 'aizeak lenengo *brastadea* arpegian emon deuskunean, "ala mutillak" deadar egin dau atzekoak (1) eta asi gara; baña eztogu ezertarako astirik izan. Itxaso guztia itxi dau bereala ta or etorri gara gu, oker, Jaungoikoak daki zelan. Tretzak itxasoan gelditu jakuz. Ara or gure aurtengo irabaziak. Biziagaz etorri gareanean pozik, eta Antiguako Amari eskerrak.

—Bai, bizia da lenengoa —jarraitu eban lenengo berbetan asi zanak—. Gu emen gagoz, estu ibillita bada be; baña Sardinzarrek zer egin daben eztakigu. Getaria edo Donostia artu ezpadau joan zan a.

—Zumayan be sartu zeikean —ziñoan, oraindiño aorik zabaldu ezaban gazte batek.

Eta Mangolifioak ostera:

—Zumayan? Etzara txarra be, (2) Mielga. Ezagun dozu askotan izan etzareana bertan. Ona da, olango ekatxagaz, Zumayako sarrerea.

—Onezkero ba, iñun sartu balitz, albisteak etorri bear eban. Areik e, ondo ibiltekotan, ordubietarako iruretarako jo bear eben legorra.

—Edo ez. Zokora joan badira...

Acan pipa motza ebala ta amabost egunean kendu gabeko okotz-bizarretatik bera adurra eriola egoan aguratxo batek, tunda zarra txapelean gordeaz, jo

(1) Atzekoa. Txalopako agintari, buru edo patrota.

(2) Etzara txarra be. Esakera guztiz oitua. Erdaldunen *!Que fresco eres!* ahakoa da.

eban Mangoliño ukalondoan, da esatera eioan goga-
mena kendu eutsan aotik.

—Zokora? Uum... —murruskada bat egiñaz.

—Zegaitik ez ba?

—Zegaitik, zegaitik... aretxegaitik.

Begiratu eutsien danak aguratxoari, zerbait geiago
esango ebalakoan, pipeari tenga tenga obeto biztuten
da ke batzuk botaten egoan bitartean; baña berak gura
aña pipea biztu jakonean, dasangada bat ardao edanda
gelditu zan agurea ezer esateko asmo barik.

—Txanogorri, orixe da ganorea —esan eutsan
Mangoliñok—. Eta ikusi ebanean ezeri jaramonik egin
bage, barriro ia amatau jakon pipeari tenga asten zala,
Mielgari itandu eutsan:

—Ze gizadi darabil Sardinzarrek txalopan?

—Gizadi ona, gazteri indartsua: Ardauzuri, Gatz-
bako, Moldakatx, Artobero, Kaiua, bere seme Anjel...
eznaz danakaz gogoratuten; baña emeretzi lagun, geuk
legez.

—Anjel be bai! Errian dagoan mutillik zintzoena!

—Guztizkoa: argia, *saiatua*, gizartekoa, ta erra-
mulari ona.

—Bai aita be, garai batean, Guk u (1) Lekuito-
koakaz *estropadea* egin genduanean, orain ogetamalau
urte, arek erramoari ataraten eutsan *grakadea* etzan
bertanberakoa —esan eban Txanogorrik, bigarrenean
pipea biztuta gero.

---

(1) Arranondon da beste Bizkalko erri batzuetan itz baten
azkenengo aots edegiak barriro esaten dira, itzaren oyarzunak
legez; *guk u*, *nike t*, *arek e*, ta oian.

Era onetako jardunean egin ziran arrantzaleak luzaro, euren lagunakaz zer gertau ete zan kezkaz beterik eta Antiguako Amari arren egiñaz lotara joan ziran artean.

Olangoxe autua egoan Arranondoko sukalde bazterretan. Batez be Sardinarren etxean zan emakumien billera ta esanbear andia. Amar lagunentzat aña zan eskaratzean, begozan berrogei: goikoak, bekoak, auzokoak, aïdeak, ezagunak, ikusgura ta jakinaïkoak, Sardinarren emazte errukarria txeratu naian; gizategian (1) eztakit zenbat eta suatetik gizategira bitarteko iragotegi edo bidestuan illuntasunaren erdian, ixillikako ipuñiak alkarri esaten, neskatillatxu bi, Mañasi ona, oraintsu ezagutu dogun Txanogorri zarraren aïaba lirain maratz garbi ederra, ta bere betiko adiskide Josepa.

Negarrez egoan Mañasi.

—Ixillik egon zaite, —zirautsan lagunak, ixillik egoan baña, esakerea olan dalako—. Ixillik egon zaite. Iñok ikusten bazaitu be...

—Ta zer deust iñok ikusiarren? Ez alda negar egi-tekoa emeretzi gizon eder galdutea?

—Bai, ori bai; baña bategaitik negar egiten dozula usteko dabe. Ala ezaldaki iñok zuk Anjelegaz zerbait badozula?

—Zelan gero, neuk be eznekian da? Zeuk dakizuz nire barruko gauza guztiak, eta zuri ezer esan ezteutsutanean...

—Anjelek bez?

---

(1) Gizategia=Sala.

—Anjelek? Arek iñok baño gitxiago. Bizi izan balitz i... Jesus da Antiguako Ama Maria! Bizi deitiala, bizi deitiala!...

—Tira ixillik, biziko data... Zer esatera zeioazan?

—Bizi izan balitz, edo bizi bada, egundo be ezneutsala edo ezteutsadala ezer igarri eragingo.

—Ez e?... Ta noiztikoa dozu zeure zer ori?

—Eztaikit nik noiztikoa. Auzoan bizi izan da beti ta, beti ikusi dot gurasoentzako ain ona ta zintzoa dala ta; langillea, elizarakoa, iasakoa ta ederra be bai ta... Ederra eztaba, Josepa?

—Ahar diñoe erriko neskatilla danak. Eta, zer geiago?

—Geiago ezer bez. Ikusten nebanean poz artu.

—Ta ikusiko ezetedozun uste izan dozunean negar egin. Ezteutsu berak egundo ezer esan?

—Guk alkarregaz berbeta gitxi egin dogu ta, olango gauzarik bein bez. Anjeli etxako oraindiño gogoratu, gurasoak zarrak daukazalata, euren laguntasunerako iñor etxera eruan bear dabenik; eta, gañera, gogoratuten jakonean, orretarako nigana etorriko danik eztot uste. Txalopa jabeak dituzu ta... Guk barriz potintxu bat baño besterik eztaukagu.

—Orduantxe bai egingo zendukela negar zolia, ostera be.

—Bai zera. Orain benipein lenengo, Jaungoikoak etxera ekarri daizala; orixe nai dot, eztot besterik bear.

—Ez e?... Arimenak (1) eztau oraindiño jo ta

---

(1) Arimena. Eliza batzuetan, gabaz, atea itxi baño lenago, arimakaitik arren egiteko jotzen daben kanpai soñua.

elizako atepak eztira itxi: goazen elizara ta Jaunari eskari on bana egin daiogun.

—Orretantxe egon naz onera etorri nazen artean be. Apaitarako gogo andirik eztot gaur euki. Goazen.

Etxeko andreari agur illun bat eginda, joan ziran elizara neskatilla biak.

Jaunaren aurrean orio-argitxu bat egoan biztuta, Done Pedroren elizmai gañean argizari bi erreten, illunetan beste elizalde guztia. Orio-argitxuaren errañuak Jaunaren egotoki apala erakusten eban; argizari biak, Done Pedroren eskuetan egozan urrez apainduriko giltzak bakarrik. Donearen irudia etzan agiri, talluntzaren barruan egoan da.

“O Aita *San Pedro* neuria! —asi zan esaten Mañasi, bere artean— urrezko giltzak erakusten zakustaz, zeru ta lurlean Jaunak emondako eskubidea daukazula esan gura bazeunsta legez. Erakutsi egiguzu gaur eskubide ori eztala arimen onerako bakarrik, ezpada gorputzaren osasunerako be bai. Arrantzalea ziñan zu be, ta errukitu zaite gure arrantzaleakaz: eregi eikeozuez, Jauna, nunbaiteko atepak”. Eta gero, Ostia Donea gordeta egoan tokira begira, jarraitu eban: “O neure Jaungoiko andia! Txarto egiten ete dot gizon batzuen bizitzeagaitik ain artega (1) egotea? Gaiztakeria ete dot au? O Jauna! Parkatu egidazu, ta egin bedi zure gurari *santua*”.

Barru ta kanpoko illuntasunean egon ziran gure gazte biak elizan, ixil ixillik, zirkiñik egin bage, illoian

---

(1) *Inquieta.*

gañeko samintasunaren irudiak egoten diran antzera, elizaintzalleak, arimena jo ta gerotxuago, ateak itxi zituan artean.

Elizpean, Mañasik belarrondora esan eutsan Josepari:

—Ez gero ifiori ezer esan.

—Esatea be —erantzun eban Josepak—. Ez aldogu alkar ezagututen?

Egia ziñoan: ondo ezagututen euen biak alkar, ume umetatik ziran maite, ta bata besteagaitik edozer egingo eukien. Josepak ezer esango eban bildurrik ezegoan: lagun ona ta ixilla zan bera, dongatasun bagea, besteak baño azpildura ta ausardi geitxuagoa eukazan baña.

Agurrak esanda bakotxa bere etxeruntz asi ta gero, biurtu zan Mañasia, ta

—Josepa! —deitu eutsan lagunari, ta beragana joan jakon, itanduaz:

—Zeñenak ziran Done Pedroren elizmai aurrean egozan argi biak?

—Bata Anjelen amak ipiñi dau —erantzun eban Josepak.

—Eta bestea?

—Bestea neuk.

—Zeuk?

—Bai. Zer bada? Sardinzarren txalopan zeuk bakarrik daukazula zer galdu uste aldozu?

—Zein dabil bada bertan?

—Artobero.

—Ondo ixillik euki dozu.

—Bai zeuk be. Bardin gagoz —esan da, asi zan

barrero etxealderantz, irribarrez.

Mañasik bere lekutik:

—Entzuizu: etorriko dira?

Eta Josepak, ibilteari itxi barik:

—Bai, neure biotzak diñost eta.

VII

LENGO BIDETIK

Erritxoetako jaialdiak irukotzak izaten dira. Orre-gaitik, bigarren egunean be bazirauen Arrañondoko jaiak; baña lenengoan baño askozaz motelago ta otzago. Elizan etzan gauza barri andirik izan; erbesteko ezagun, adiskide ta odolekorik geienak alde egin eben euren errietara; erritar mutil asko, aurreguneko jan edan geitxoagaitik eta lo gitxitxo egin ebielako, guztiz zurbildurik egozan; emakumeak ez ain ederto ta apain jantzita; gizonik langillienak asi ziran euren zeregite-tan. Gazteak eta edari zaletxuak egozan oindiño irme iru egunak amaitu artean.

Goizeko amarrak aldean urten eben *saliña saliñak* egiten. Alkondara ta praka zuri ta gerriko ta txapel gorriakaz, tanboliña aurretik ebiela amasei mutil ziran; da euren erdian, gona zarrakaz barregarriro jantzitako ta arpegia kedarrez baltzituriko gizon bi, lepoan zaragi

bana eukiezala, auspezturik eroiezan. Eritxuen tokietan gelditurik, artajorran bebiltzan legez, artajorrako atxurtxuakaz, tuntunak egiten eban neurrian, aztertuten ebien kalea, ta azkenean, atxur kirtenakaz, dsartada galantak emoten eutsien erdiko zaragidunei... zaragi gañean. Eztago esanbearrik aizez puzturik egozala zaragiok. Gizonen atzetik ebiltzan mutiko neskatoak baziarduen, bitartean, antxiñatxuko eta zentzunbageko eresi au erestuten:

*"Saliñetatik etorriko da
Gure eskola maixua,
Ai salina, salina salina,
Ai salina gaixua!"*

Olantxe ibilli ziran kalerik kale eguardi arte guztian. Arratsaldean antzarrari burua kentzea egin eben, ibaian; da gero auresko barregarri bat agure zoro ta ganorabageko atsoen artean.

Irugarren egunean jai itxurarik ezeukan erriak: pelota *jokoa* izan zan jolasketarik ikusgarriena. Tuntunera ia etzan iñor joan.

Igaro ziran, bada, Arranondoko jaiak. Entzute andia ekarri eben euren aurretik, gizate guztiaren jaun da jabe izan balira lez etorri ziran kanpai ots zindo ta kalerik kaleko soñuen zarata bizigarriakaz arimeta-rañoko sarrakioa ta bizitasuna sartzen ebiela; baña laugarren egunerako iñok ezeutsien jaramonik egiten, da kanpai, tuntun da beste soñu bage, ixil ixillik, lotsatuta legez joan ziran barriro bere bidetan zear. Ona da jolasa, jolas ona danean, gizonari arnasea ta atsedeen bat emoteko; baña betiko, bein be ezta ona. Betiko

jolasak betiko lanak baño geiago nekatuten dau edozein, da geiago lanetik bizi bear dabena bada edozein ori. Ta Arranondotarrak, guztizko jolas zaleak izanda be, lanetik bizi bear dabena dira gizagaixoak eta ezin izaten badie jaso luzaroan jolasaren astuntasuna.

Añi ziran, bada, lengo bidetik. Eta zein zabala dan itxasoetako bidea, ta zein estu, larri ta keixu ibiltan diran bide orretan arrantzaleak! Egunak ekatxerako dagozan garaietan, goibel da illun billatu oi daroe sarri zerua, odei baltzez jantzia, odeien artean ezkutaturik dagozan tximista erregarriz betea, ta ur gañean barriz bizi, ibilkor, erabilkor, indartsu ta itotzalea; egualdia onerako dagoanean, eder da izartsu idoroten dabe goi aldea, gabaz; eguzkiaren errañu sutsuakaz itxas gain dana ikusgarriro zidarturik egunaz; baña beti da andi ta bildurgarria itxasoa, beti aurkituten dau gizonak argal, ziztrin, uts da ezereza bere burua itxasoko zabaltasun aulgarriaren altzoan.

Baña arrantzaleak badakie, an, itxasoaren barruan dagoala euren da etxeko guztien janaria, ta jan bearrak saiatu eragiten deusie ikusi barik siñistuko ezlitzatekean ausardi, neke ta arriskoagaz. Deituten deusie goizean goiz, gaberditik laster; jagiten dira berealako baten; jazten ditue zirezko soñak, euria bada; ipinten dabe besapean otzaratxu bat, arraña artzeko tresnakaz da jaki apurren bategaz, da badoiak euren kaletara... Ta kalan, euri truxu zaparradetan beratuten, aize otzetan gogortuten edo eguzki berotan kiskaltzen luzaroko orduetan egon da gero, etxera datozenean badatoz, zerbait dakarrenean badakarre: bada ezta

gauza ziuerra beti atzera etortea ta arraña ekartea gitxiago.

Jaiak igaro ta lenengo itxasora joan ziran egunean, betozan arranondotarrok etxeruntz, arratsalde erdi inguruan. Garbi garbi egoan zerua; urdin urdin, bare bare ta baketsu ur zelai galant ederra. Marboillaren azkenengo arian, zeru ta itxasoak alkaturik egozan tokian, oial zuri batzuk agertu zirean, emen, an da aruntzago guztiz polito banakaturik; danak bardñiak izan arren, batzuk andi ta besteak txiki zirudien; egoak zabaldurik, geldi geldi, patxada onean leorreruntz igari etozan egazti aldra begiragarrikotzat artu eikezan; geroago, askozaz geroago, txalopen baltzuneak ego zurien azpian ikusten zirean, azkaritxuz etozala; geiago urreratueran, edozeñek ezagutu eikean alkarren atzetik txalopak ekarren abiadea ta aparra, etxerago ta ariñago, bakotzak bere atzean bitsezko ari zuri luze biurri bat itxiaz; ta azkenean, noizbaiten be, txalopetako gizonen arpegi baltzeran legentsuak ezagutu zirean banan banan da garbiro.

Beste iñok baño lenago ta obeto ezagutu zituen gizonok eta txalopok Arranondoko mutil sostorrak. An ebiltzan ikastetxera barik, askotxu, (bada ezta izaten gauza gozo ta gogozkoa jolas egunaren ondorean ikastetxean sartuta orduak igarotea) batzuk iskiratan, atx zuloetako osintxoetan besuak sartuta

*“izkira izkirea
dame la bizarra”*

deituaz; beste batzuk urertzean, “txipli txapla”, ola-

tuakaz jolastuten, anketatik gora zelanbait jasoriko praka zar barrenak bustiaz; bat edo beste, urak gora igoeran egindako zakar-aritik zear, lau oñean, narras, itxasoak ekarririko pitxien billa; geienak ondarrean etzinda, ondar goria gañera boteaz soñeko bustia etxera baño lenago legortu naian; ia danak orpozik eta muskillea erioela.

Txalopak urriñean agertu orduko eztabaidan asi ziran mutiltxoak.

—Lenengo datorrena Moskorrendorena da.

—Ezta.

—Baida... Neuk eztot ezagututen?

—Nun gero?

—Nausian (1) dakarren izarrean.

—Guzurra: orrek eztauka izarrik, txapiata bat dauka orrek; Pipertsurena da ori.

—Ezta Pipertsurena. Ariña be bada ta...

—Ariña? Zuena baño geiago.

—Guria baño? Ezta... Nai dozu kalatik ona zeñek ariñago egin? Lenagokoan be atzian itxi eban gero.

—Guzurra. Gurerik ezta egundo zuenaren atzetik etorri, batera urten ezker. Gutarrak zuentarrak baño geiago dira edozetan.

—Edozetan?

—Bai. Urten gura badozu arrika, gura badozu auskan (burruka), gura badozu gartzan (2).

—Goazen pelotara.

---

(1) Nausia, edo nagusia. Aize-oiak edo belarik andlana.

(2) Gartzan. *A las chapas*, erderaz.

—Goazen. Zer egingo dogu?

—Txakur txiki bat... daukagunean emotekotan. Baña egon piska baten, gurerik agiri etedan, aitari oztarea eruan bear deusat eta (1).

Onetan egozala, sartu zan egiñalean ondarrera mutikotxu ule-gorri arpegi zuridun bat, paper da libu-ruentzako zorrotxua lepotik bera ebala, urriñetik dea-darka, bestien gañera jausi bear eban zigorkadeaz aurrez pozturik, eta surretik bera etorkon erionari zurrustada batean gorutz eragiñaz, lenengo bere aurrean billatu ebanari esan autsan:

—Txo, emongo deusue *maixuak*. Eskolara bez zeuek.

—Ostikoz *popan* (atzean) joten bazaituf u...
—erantzun autsan besteak— lenago be *koasta* (sudurra) ausita daukazu garo.

Euren esan bear da egin gutilok itxita, inguruau ebien ikastetxetik etorren cri itxas ondoan ebiltzan mutikotxo danak, bada jakin gura eukien ikastetxean zer igaro ete zan.

—Zer esan dau, zer esan dau *Bizaridok*? —itandu eutsien— izenik artu dau?

—Bai, izenak artu ditu, ta esan dau eze biar *dantzan* egin bearko dozuela.

—Ni ez naz juango, lenagokoan be irizillagaz zantbroak atara eustazan da, esan eban pelotarako gertau ziraretatik batek.

---

(1) Oiturea da, Arranondon, itxasotik nekaituta datozen gure-soai euren seme edo alaba azitzuenak nasatik etxeraño oztarea eruetea.

—Ni bez —besteak— moskaranak euki nituanean,
ia eskua zatifu eustan da.

Baña beste gauza bat geratuten jakoen barruan.
Bekien lengo bidetik asi bear zala ta amaren aurretik
joan bearko ebiela ikastatzeko ateraño, bada gurasoak,
lenengo susmau, gero itandu ta gero jakin egingo eben
euren semeak non ibilli ziran, da urrengo egunean,
esan dana, zapladak artuaz joan bearko...

Au gogoratu jakonean, lenengokoak esan eban:

—Gure amari ezer esaten deutsan txotxin ozkil
barritxuari zaputzak atarako deutsadaz.

—Da nik —besteak— maixuak (irakasleak) iku-
turik egiten badeust, bere bizarrak atara.

—Ez be (1) —erantzun eutsan ule-gorridun muti-
kotxoak, beste zurrustadatxu bat egiñaz.

(1) Ez be. Erdaldunen ¡como no! baffo asko gelago esan gure
dau, ta itxaserri baten oituten dan esakerean da.